UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Aemulatio

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

ſum. R. Conſulent medici vt iaceas, nec te lecto moueas: haud ineptè illi quidem, vt poſt damnum facias quod ante debueras. Ego autem de illorum conſilijs nil amplius dicam, ſed tu ipſe quanti ea ſint pretij tuo diſces impendio. Idem tamen conſulam, quod medici, ſed reſpectu alio, illi enim te iacentem fomentis adhibitis inſtaurari poſſe facilius opinantur, dum ad locum dolentem nec ſpiritus adeo confluunt, nec humores ſtanti confluerēt aut eunti. Ego te in tuo lectulo compoſitum, quicquid de ſalute corporea euenturum ſit, ſepoſitis interea curis omnibus, tranquillo tantiſper accubitu mitigatis angoribus, de ſepulchro aliquid cogitare, qualiterúe ibi ſis iaciturus, & præſentis ſtatus tui conditionem metiri velim, mortemque ipſam, antequam veniat, tam familiarem tibi efficere, vt non horreas venientem. Mors enim ſola eſt, quæ poſſit mortale corpuſculum ab omni ægritudine liberare.

¶ Apophthegmata.

Socrates, Stulti, inquit, curari nequeunt, quando ſiniſtram fortunam experiuntur: nec ægrotantes ſanari poſſunt, ſi voluptatibus operam dederint. *Stob. ſerm. 2.*

Antigonus, à graui morbo poſtquam conualuerat: Nihilo prius eſt, inquit, ſiquidem hic morbus ſubmonuit nos, ne animo efferamur, quum ſimus mortales. *Plut. in apoph.* Quis docuerat Ethnicum Regem Philoſophiam Chriſtiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnum malum, quod tam grauiter ægrotaſſet: ille interpretatus eſt, ex morbo plus acceſſiſſe boni, quàm mali. Corpus extenuârat, ſed animum reddidit modeſtiorem: corporis robori nonnihil detraxerat, ſed animo detraxit inſolentiam, morbum longè periculoſiſſimum. Proinde non peſſimè res habet quum leuior morbus arcet pellituè maiorem. *Eraſm.* verum hoc idem dictum alij etiam Alexandro adſcribunt.

Ion Sophiſta dicere ſolebat, rem moroſam eſſe ægrotationem. Nam ægrotis vxor moleſta eſt, & medicum incuſant, & lectulum moleſte ferunt. Ex amicis etiam ſi quis accedit, grauis eſt: & qui diſcedit, moleſtus. *Philoſtratus & Bruſon. lib. 4. c. 20. ex Plut. lib. de animi tanquill.*

Itamus, quum apud Antigonum militaret, corporis aduerſa valetudine laborans, rogatus à Rege palloris cauſam, ægritudinem incognitam cauſatus eſt. Rex verò animi magnificentia ductus, iubet remedia adhiberi ad eum ſanandum. Reſtitutus igitur ſanitati miles, poſtea omnia mortis pericula vitabat. Rogatus verò à Rege mutationis cauſam, ait: ô Rex, tu me minus audacem feciſti, quod ijs malis me vindicaſti: quibus vita à me mea contemptui habebatur. Senſit miles, ægritudinem hominibus in eo prodeſſe, vt omnia fortunæ bona, & ipſam etiam vitam miſeram & ærumnoſam contemnant, qua, cum ſani ſumus, in noſtram perniciem abutimur. *Bruſonius lib. 4. c. 15. ex Plut.*

Anaxarchus ridebat Alexandrum, quod ſeipſum Deum faceret: cum autem aliquando in morbum incidiſſet Alexander, & ei medicus ſorbitionem imperaret fieri, ridens Anaxarchus, inquit: At noſtro Deo ſpes omnis in ſorbillatione patellæ poſita eſt. Irridet philoſophus Alexandrum Regem, qui ob fortunam propitiam, & res tam feliciter geſtas, Deum ſe eſſe putabat. At oſtendunt humanæ vitæ miſeriæ & incommoda, quæ indies nos circumueniunt, nos homines eſſe fragiles: quo fit, vt moneamur ſubinde, ne ex hominibus nos Deos eſſe fingamus, nullis malis obnoxios. *Aelian. lib. 8. de var hiſt.*

Seneca, Nihil æquè ægrum reficit atque adiuuat, quàm amicorum affectus. *Epiſt. 76.*

Theodoricus Colonienſis eccleſiæ Pontifex, religioſa vita tum etiam prudentia & authoritate inter Electores imperij facilè princeps, quærenti Sigiſmundo Cæſari, quonam facto felicitatem conſequi poſſet? Inter mortales, ait, fruſtra requiris. Petenti rurſum, ad cœleſtem illam quo itinere pergeret? Recta, inquit. Inſtanti tertio, quid agens recta vaderet? Si vitam tuam ita inſtitueris, duxeriſque, inquit, vt facturum te promiſiſti, dum calculus, aut podagra, ſiue alia valetudo aduerſa acrius te oppreſſit. Docuit autem morbum monere nos ad capeſſandam meliorem vitam. *Aeneas Syluius lib. 2. comment. de reb. geſt. Alphonſi.*

¶ Similitudines.

Quemadmodum ſtulti curari nequeunt, cum ſiniſtram fortunam experiuntur: Sic ægrotantes ſanari non poſſunt, ſi voluptatibus operam dederint. *Socrates apud Stobæum ſermone 2. de imprudentia.*

Vt onera contentis corporibus facilius feruntur, remiſſis opprimunt: Simillimè animus intentione ſua depellit preſſum omnem ponderum; remiſſione autem ſic vrgetur, vt ſe nequeat extollere. *Lib. 2. Tuſc. quæſt. Cic.*

Vt ſit in prælio, vt ignauus miles, ac timidus, ſimul ac viderit hoſtem, abiecto ſcuto, fugiat quantum poſſit, ob eamque cauſam pereat nonnunquam, etiam integro corpore, cum ei qui ſteterit, nihil tale euenerit: Sic qui doloris ſpeciem ferre non poſſunt, abijciunt ſe, atque ita afflicti & exanimati iacent: qui autem reſtiterunt, diſcedunt ſæpiſſimè ſuperiores. *Lib. 2. Tuſc. quæſt.*

Vt in cauſis non ſemper vtimur eodem ſtatu, ſed ad tempus, ad controuerſiæ naturam, ad perſonam accomm[…] tudine lenienda. nam quam quiſque curation[…] dendum eſt. *Lib. 3. Tuſc. quæſt.*

Exempla Bibli[…]

Exempla ægritudinis: Aegyptij, *Exod. 9. V*[…] peccatum Dauidis immiſſa, *2. Sam. 24. verſ. 15.* […] Lepra Oziæ cœlitus inflicta, 15. v. 5. *2. Paral 26. v. 21.* Ioram, 21. v. 19. Vlcera quibus percuſſus fuit Dauid, *Pſalm. 38. verſ. 6.* Paralyticus, *Matth. 9. v. 2.* Homo triginta octo annos infirmus, *Ioan. 5. v. 5.* Corinthij, *1. Corinth. 11. v. 29. 30.* Extraordinarius morbus Ioram ob idololatriam, *2. Paral. 21. v. 19.*

Aegritudinem Hebræi *daabon* appellant, id eſt, tabem, morbum tabificum, à verbo *Daab*, tabuit præ animi mœrore aut præ ſenectute elanguit, perijt phthiſi. Idem ſignificat verbum *Adab.* & *Dib.* Cognationem habent cum *Abad*, perijt. Et conuenit cum his vocibus nomen *Tabes*, morbus qui ex animi ægritudine plurimum oritur, quo etiam laborantes pereunt.

¶ Profana Exempla.

In peſtilentia memorat *Thucydides* eos, qui vnicè virtutem ſectabantur, vnà cum affectis amicis interijſſe: nam ſalutis ſuæ rationem, vt accederent ad neceſſarios ſuos, nullam habebant. *Plut. de amicorum multitud.*

C. Iulius Cæſar amicos tanta ſemper facilitate indulgentiaq; tractauit: vt C. Oppio comitenti ſe per ſylueſtre iter, correptoq; ſubita valetudine, & in diuerſorio loco, quod vnum erat, ceſſerit, ac ipſe humi & ſub dio accubuerit. *Suet. in Cæſ.*

¶ Hieroglyphica.

Sunt, qui *cor dentibus ambeſum*, pro homine ponant, qui ægritudinibus afflictetur. *Pierius Valer. lib. 21 pag. 196. E.*

Veteres Aegyptij, cum aliquem, medicina ab aliquo Deorum præmonſtrata, à morbo conualuiſſe oſtendere voluiſſent: *Columbam*, vel, vt ſcribunt alij, *Palumbem* lauri ramuſculum roſtro geſtantem exprimebant. Ales enim ea, quoties ægrotat, lauri folio decerpto, ſibi ipſa medetur. *Idem lib. 22. pag. 205. B.*

Vide Morbus, Sanitas, Valetudo,

Æmulatio.

¶ NOMEN ET DEFINITIO.

ÆMVLATIO, Hebraic. *Kineah*, à verbo *Kinnea*, Aemulatus eſt, prouocauit, zelum habuit, vel ex inuidia, vel fauore, indignatus eſt, ægrè tulit. Verbum medium. Inde ἀγανακτεῖν, ἀγάνημαι, indignor, ſtomachor: ἀγανάκτησις, indignatio. Ab Hebræo verbo fit nomen *Kanna*. Zelotes, æmulator, qui ægrè fert iniurias: vox etiam media: nempe quæ in bonam vel malam partem ſumitur: vt & *Kanno*, nomen eiuſdem ſignificationis. Græcè ζῆλος, ὁ & ζηλόω, æmulor, eſt dolor quidam: quoniam bona & honorabilia, quæ æmulus aſſequi poſſet, non ſimilibus adeſſe videantur: non quoniam alijs ſunt, ſed quoniam non ipſis quoque. *Ariſtot. libr. 2. Rhetor.*

Aemulatio eſt calcar ad capeſſenda ardua & difficillima. *M. Ant. Natta, de pulchro. lib. 5.*

Aemulari indignos non conuenit, nec miſeros, ſed misereri. *Plato in Gorg.*

Aemulatio eſt bona & bonorum virorum: inuidia, & mala & malorum. *Ariſt. lib. 2. Rhet.*

Ad æmulationem propenſi ſunt, qui ſe bonis dignos cenſent, quę non habent: ideo iuuenes & magnanimi tales ſunt, quibus talia bona ſuppetunt, quæ honoratis viris digna ſunt, vt diuitiæ. Et ij, quos alij dignos cenſent. Et quorum maiores aut cognati, aut propinqui, aut natio, aut ciuitas honore excellunt, qui ea ſibi propria eſſe, & dignos ſe arbitrantur. *Ariſt. ibid.*

Aemulabilia ſunt, quæ alijs vtilitatem afferunt, & virtutes, & quę beneficium afferre poſſunt: & bona, quibus frui proximi poſſunt. *Ariſt. lib. 1. Rhet.*

Aemulandi ſunt, qui bona æmulabilia poſſident, vt fortitudinem, ſapientiam, magiſtratum. *Idem lib. 2 Rhet.*

Aemulatio dupliciter dicitur, vt in laude & vitio nomen hoc ſit. Nam & imitatio virtutis, æmulatio dicitur; & eſt æmulatio ægritudo, ſi eo quod concupierit, alius potiatur, ipſe careat. *Cicero ad Attic. 6.*

Aemulatio eſt dolor animi, quum alius potitur ea re, quam tu concupiueris, & tu ea cares. *Franciſcus Patric. de Regno, libro 5. capit. 12.*

¶ Diviſio.

Aemulatio dicitur dupliciter ſecundum Ciceronem in Rhetoricis; eſt enim hoc nomen & in laude & in vitio. Nam imitatio

virtutis

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

æmulatio dicitur, & tũnc laudis eſt. Item æmulatio, ægri- ...ſeo, quod quis concupierit, alius potiatur.
...mulatio duplex eſt, alia cum animi dolore, quod alius habet, ...habere non poteſt: alia ex ſimilitudine oritur & imitatione, ...inuidia, quæ laudanda eſt. *Franc. Patric. de Regno, libr. 5. ca-*

¶ Poeticæ Sententiæ.

Ouid. 3 Art.

Tunc bene fortis equus reſerato carcere currit,
Cum quos prætereat, quosq; ſequatur, habet.

Heſiodus.

...ει δέ τι γέιτονα γέιτων. Id eſt:
Æmulatur autem vicinus vicinum.

¶ Apophthegmata.

...Lacedæmonius dicebat, duos Lyſandros Spartam ferre ...poſſe. Et Archeſtratus Athenienſis, duos Alcibiades in ciuitate ...ſum tolerari non poſſe. Adeo, tametſi diuerſi & contra- ...erant intolerabiles. *Aelian. libr. 11. de var. hiſtor. Plut. in ... & Alcibiade.*

...ſtoteles, quum Xenocratis æmulatione aperuiſſet ſcholam, ...men vſurpauit:

Αἰσχρὸν σιωπᾶν. Ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν.

...Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui. *Laer lib. 5. c. 1.*

...lexander, quum ei datum eſſet ſcriniolum, quo nihil inter o- ...Darij precioſius pulchriúsue repertum eſt, & quæreretur, in ...vſum deſtinandum eſſet: alijs aliud ſuadentibus, dixit: Huic ...ſeruandus dabitur Homerus: ſentiens, nullum eſſe theſau- ...illo pretioſiorem. Ita viſum eſt iuueni, qui ſe totum ad exem- ...Achillis componebat. *Plut. in Alex.*

¶ Similitudines.

...tarchi, Vt non eſt verus amor, qui caret zelotypia: Ita non ...vehementer virtutem, niſi ardet æmulatione rectè factorum ... *In moralibus.*

...meri, Qui ex ſtatuis, aut glorioſis ſepulchris poſitis gloriam ...immortalitatem ſperant, ſimiles ſunt ijs, qui anticipantes meſ- ...am prodigunt: nam & illis ij potius abutuntur viui, quam ... *Apoph. §. 73.*

¶ Adagia.

...agia de Aemulatione vide ſub titulo, Inuidia.

¶ Exempla Biblica.

...empla Aemulationis damnatæ: Ioſua, *Num. 5. v 28.* Phariſæi, ...9, v. 11. Apoſtoli, *Luc. 9. v 49.* Ioannis diſcipuli, *Ioan. 3. v. 26.* ...tæ Iudæi, *Act. 19. v. 12.*

¶ Profana Exempla.

..., vir ſummus, & *Xenophon* haud expertes fuiſſe æmulationis ..., eo quod neuter alterius meminerit vnquam: cum mul- ...que ſcripſerit, clari præſertim & inter ſe noti. *Sabell. libr. 6.*

...mulatio quoque non extitit parua inter *Ariſtotelem & Iſo- ...* oratorem. Vide *Eraſ. in Adagijs ex Ciceronis Orat.*

...ius & Meuius, ineptiſſimi Poetæ Vergilio ſuam inuiderunt ...m, de quibus ipſe in Bucol. *Qui Bauium non odit, &c.*

...elles, præſtantiſſimus pictor æmulantium ambitione ſæpe ...iudicio ſuperatus, prouocauit inde ad naturæ tribunal, eſtq; ...pictor iudicatus, in equi figuratione. *Sabellicus libro ſexto, ca-*

...exander Magnus Philippi filius, viſo Achillis ſepulchro, col- ...mari cœpit, ſtudio gloriæ & æmulatione virtutis: eumque ...em prædicauit, cui contigiſſet habere laudum ſuarum præco- ...Homerum. *Plut. in Alex.*

¶ Emblema.

Æmulatio impar.

Emblema CXLI.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam,
Et prædæ partem ſæpe cadentis habet.
Mullum perſequitur, qui ſpretas ſargus ab illo,
Prateritasq; auidus deuorat ore dapes.
Sic mecum OEnocrates agit: at deſerta ſtudentum
Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

Vide Inuidia, Liuor.

Aenigma.

¶ Definitio et Etymolog.

...NIGMA, obſcura & inuoluta eſt quæſtio. *Alciat. ex Gellio lib. 4. parer. cap. 19.* Cuiuſmodi fuit illud, quod Homerum interemit, vt legimus apud Plutarchum & Herodotum à Piſcatoribus Ionijs, ὅσσ' ἕλομεν λιπόμεσθα, ὅσσ' οὐχ ἕλομεν φερόμεσθα. Quæ cepimus reliquimus, quæ non cepimus ferimus.

Aenigmatis ea eſt forma, oratio ſcilicet, quæ ex minimè congregantibus inter ſe conſtat, quod per nominum compoſitionem fieri non poteſt, per tranſlationem poteſt. *Ariſtoteles de poetica capite vigeſimo primo.*

Hebr. verbum *Chodh*, ſignificat ænigma ſeu problema, propoſuit quæſtiones difficiles & obſcuras, quibus magis ingenij quodam acumine quàm certa indagine explicantur ſecreta: ſignificat item, propoſuit theſes arduas acuendi ingenij gratia. Cognationem habet cum *Chadhadh*, id eſt, acutus fuit. Eſt enim ænigma propoſitio acuta & arcana, Græcè αἰνίττομαι, obſcurè loquor, propono ænigma. Nomen Hebræum Singulare *Chidhah*, ænigma plurale *Chidhoth*, & cum affix. *Chidhotham* ænigma, vtrunque, verbum nempe & nomen, occurrit in veteri teſtamento, Numer. 12. 8. Iudic. 14. Cap. Reg. 13. 14. & ſequentibus. 1. Regum 10. & 2. Chron. 9. 1. Pſalm. 49. 5. & 78. 2. Prouerb. 1. 6. Ezech. 17. 2. Dan. 8. 23. Abac. 2. 6. In nouo, Apoſtolus, 1. Corinth. 13. 12. Videmus nunc per ſpeculum, in ænigmate.

¶ Sententiæ Patrum

Mare eſt Scriptura diuina, habens in ſe ſenſus profundos, altitudinem Propheticorum ænigmatum; in quod mare plurima introierunt flumina. *Ambr. epiſt. 44. ad Conſt. Epiſc.*

Sic loquitur diuina Scriptura, vt altitudine ſua ſuperbos irrideat, magnos profunditate ſua terreat, attentos paſcat, & ſua paruos affabilitate nutriat. Noſtri eſt tarditas ingenii, quod eam non comprehendimus, & velamen cordi manet impoſitum; niſi ab eo qui habet clauem Dauid, auferatur, & Lux cordibus infundatur. *Auguſt.* vide eius *epiſt. 2. ad Voluſianum.*

Quemadmodum Scriptura ſimplices ſuperficie reſonet, ita ſapientes myſterio exercet. Habet enim in publico, vnde paruulos nutriat; & ſeruat in occulto, vnde mentes ſublimium in admirationem dulcedinis ſuæ ſuſpendat; quaſi fluuius quidam mirabilis, planus ſimul & altus; in quo agnus peditat, & elephas natat. *Greg. in Moral.*

¶ Philoſophorum Sententiæ.

Pythagoras Deum ænigmaticè ita deſcripſit. Eſt maximi numerorum exceſſus ſupra proximos numeros. Ænigma illud ita explicatur. Deus exceſſus eſt, nempe quo maximus numerus, denarius videlicet, proximum nonarium ſuperat. Vincit nonarium vnitate denarius. Deus igitur vnitas eſt, atque adeo denarij vnitas perfectiſſimi numeri, id eſt, naturæ omnes omnium perfectionum gradus complexæ.

Quid omnium eſt antiquiſsimum? Reſp. Thales, Deus. Cur ita? ὅτι ἀγέννητος

Quid robuſtiſsimum? Neceſsitas, ſiue fatum. Superat enim omnia.

Quid pulcherrimum? Mundus. Eſt enim opus Dei, quo nihil pulchrius. Vel, Omnes eius partes ordine aptæ ſunt.

Quid ſapientiſsimum? Tempus, Id enim alia inuenit, reliqua inueniet.

Quid communiſsimum? Spes, quibus enim reliqua omnia deſunt, hæc adeſt.

Quid maximum? Locus. Reliqua enim mundus continet, ab hoc continetur.

Quid vtiliſsimum? Virtus. Hæc enim reliqua etiam rectè vtendo vtila facit.

Quid damnoſiſsimum? Animi vitium: huius enim præſentia plurima bona corrumpuntur.

Quid facilimum? Quod eſt naturæ conſentaneum. Nam voluptates etiam ſunt quæ ſæpenumero reſpuantur. *Plutarchus* hæc Thaletis ænigmata refert *in Conuiuio ſeptem ſapientum*, vt & alia multa ex veteribus Aegyptiis & Græcis.

Ante illos ſolenne fuit Hebræis ænigmaticè loqui, vt maximi momenti negotia elegantius exponerent, teſte Iorhamo, Gedeonis filio, noxia Sichemitarum Magiſtratuum conſilia perſtringente, Iudic. 9. cap. à verſ. 8. ad 16. & Ioazo Iſraelitarum rege ſtultam Amaſiæ regis Iudæ confidentiam ænigmate Sarcaſtico vellicante. 2. Reg. 14. 9.

Piorum, eruditorum & argutorum ænigmatum ex veteribus & neotericis collectas Centurias multas, edidit ante annos aliquot Iohannes Heidfeldius, quæ omnium manibus teruntur.

¶ Apophthegmata.

Cicero. Hortenſius orator defenſionis mercedem à Verre acceperat Sphingem argenteam, is, quum M. Tullio obliquius quiddam & inuolutius loquuto dixiſſet: Non didici ſoluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota eſt fabula de monſtro Sphinge, quæ præmiis propoſitis edebat ænigmata, non ſoluentibus autem, mors erat præmium. *Plutarchus in Roman. apophthegm.*

Idem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN